

Monet

— måleriets mästare

Konstnären Claude Monet förändrade måleriet i grunden med sina korta penseldrag och sin säregna gestaltning av ljuset, inte utan att väcka ilska hos kritikerna. Knappt 100 år efter hans död blev ett av verken nyligen den dyraste impressionistmålning som någonsin sålts, och inredningen i hans hem i den franska byn Giverny känns i dag förbluffade samtida.

TEXT HEDVIG ANDERSSON

ÅRET ÄR 1890 NÄR MÅLAREN Claude Monet, tack vare ett lån från galleristen Paul Durand-Ruel, köper det hus, i den lilla byn Giverny nordväst om Paris, han hyrt under de senaste åren. Där bor han tillsammans med sina två söner, den tidigare mycket förmögne textilfabrikören Ernest Hoschedés fru Alice, och hennes sex barn. Alice ska senare bli Claudes fru, men vid den här tidpunkten delar de ännu bara hus sedan hennes man, som tidigare varit en flitig köpare av Monets verk, gått i konkurs. Monet har vid 1800-talets slut hunnit bli en erkänd, kritikerhyllad konstnär, men det är inte så länge sedan som han var utfattig och deprimerad, hänad och kritiserad av hela konstsamfundet.

– Monet tillhörde en grupp konstnärer som till en början uppfattades som alltför radikala. De gjorde sådant som man inte sett tidigare, som man varken kände igen eller förstod. Motiven, vardagslivet, tyckte man dessutom var ointressanta och innehållslösa, säger Carl Johan Olsson, intendent på Nationalmuseum.

Monet föds 1840 och börjar sin konstnärliga bana som tonåring med att rita karikatyrer som säljs i en butik för konstnärsmaterial i hemstaden Le Havre. Butikens ägare är den än så länge relativt okände konstnären Eugène Boudin. Han uppmuntrar Monet att utveckla sitt måleri, och trots att Monet nekas stipendium för att studera i Paris åker han ändå till huvudstaden 1857 för att studera på Académie Suisse. Monets pappa, en butiksinnehavare, motsätter sig att hans son ägnar sig på heltid åt måleri och vägrar bidra till hans försörjning. Monet kämpar därför under

många år ekonomiskt, men uppmärksammas 1865 på Salongen, den viktiga utställning som varje år ordnas av konstskolan Académie des Beaux-Arts. Under de kommande åren får han visa fler verk på Salongen, men refuseras lika ofta. Juryn och konstkritikerna uppskattar inte bildernas modernitet och har ingen förståelse för dess kvaliteter. Fem år senare bildar han, tillsammans med bland andra Auguste Renoir, Camille Pissarro och Paul Cézanne, *Société anonyme des artistes peintres, sculpteurs, graveurs, etc.* De börjar ordna egna utställningar. Efter att Monet ställt ut verket *Impression: Soluppgång* myntar konstkritikern Louis Leroy uttrycket "impressionister" om dem, en hänfull attack mot konstnärgruppen. Han menar att verken är slarviga och att Monet gör narr av både kritiker och publik genom att ställa ut ofärdiga skisser. Uttrycket fick ge namn åt den impressionistiska rörelsen.

– De bröt med de gamla idealen. Deras verk påminde om de skisser som de akademiska målarna gjorde och uppfattades därför som just skisser, säger Carl Johan Olsson.

I DAG SÄLJS MONETS VERK för ofantliga summor. Förra året klubbades en av hans höstacksmålningar på Sotheby's i New York för 110,7 miljoner dollar, vilket gjorde den till det dyraste impressionistverket som hittills sålts på auktion. Verk av Monet kommer sällan ut på marknaden vilket Andreas Rydén, chefsspecialist på Bukowskis, tror kan vara en bidragande orsak till de höga priserna. →

Claude Monets Näckrosdammen, 1905 (beskuren).

MONETS
LIV SOM
TIDSLINJE

1840 Claude Monet föds 14 november i Paris.

1845 Familjen flyttar till Le Havre.

1858 Monet träffar konstnären Eugène Boudin, som uppmunt-
rar honom att utveckla
sitt måleri.

1859 Monet reser till
Paris för att studera på
Académie Suisse.

1865 Hans verk visas
för första gången på
Salongen.

1867 Monets första
son, Jean, föds.

1868 Utblottad och
deprimerad försöker
Monet ta sitt liv.

1873 Konstnärs-
gruppen Société
anonyme des artistes
peintres, sculpteurs,
graveurs, etc bildas.

1874 Den första
impressionistutställ-
ningen ordnas. Här
visas målningar av
bland andra Monet
och Renoir.

1875 Den kontro-
versiella auktionen på
Hôtel Drouot äger rum.

1878 Monets andra
son, Michel, föds och
familjen bosätter sig
i Vétheuil tillsam-
mans med familjen
Hoschedé.

1879 Monets första
fru Camille dör. Alice
Hoschedé tar hand om
familjernas åtta barn.

1883 Tillsammans
med Alice Hoschedé
flyttar Monet till huset
i Giverny som han hyr.

1888 Monet börjar
arbeta på sina
höstäcksmålningar.

1890 Genom ett lån
från sin gallerist kan
Monet köpa huset
i Giverny.

1892 Monet påbörjar
sin serie målningar av
katedralen i Rouen.

1899 Monet börjar
måla näckrosor.

1911 Alice Hoschedé
dör.

1912 Monet får
diagnosen dubbelsidig
grå starr.

1914 Sonen Jean dör.

1916 Näckrosateljén
byggs.

1922 Panorama-
dukarna med
näckrosor skänks till
Orangerimuseet.

1923 Monets ena öga
opereras och synen
förbättras.

1926 Monet dör
i Giverny.

Claude Monets Casa
de Monet i Giverny,
Normandie, Frankrike.

*”Monet är en av dem
som förändrade konsten
i grunden”*

110,7 MILJONER DOLLAR ...

... säljs en av Monets höstacksmålningar för på Sotheby's i New York våren 2019. Det blev därmed det dyraste impressionistverket som hittills sålts.

250 NÄCKROS-MÅLNINGAR ...

... hann Monet måla under de nästan 30 år som han ägnade sig åt motivet.

949 VERK PÅ 30 ÅR

Under de senaste 30 åren har 949 av Monets verk sålts, men det inkluderar också verk som under perioden sålts flera gånger. Det är relativt få verk för en så produktiv konstnär som Monet, menar Andreas Rydén, chefsspecialist på Bukowskis. De flesta verken ägs av museer och institutioner, och kommer därför aldrig ut på marknaden.

– Den här typen av målningar blir ikoner och får ett symbolvärde. De representerar Monet som konstnär, med ljuset och de snabba penseldragen. Vi befinner oss på en marknad där ett antal aktörer vill köpa det allra bästa av de stora konstnärerna, samtidigt som nyckelverken sällan finns till försäljning. Så priset handlar sällan enbart om motivet, utan om flera faktorer kopplade till verket, säger han.

1875 ÄR SITUATIONEN EN annan. För att försöka få in pengar ordnar Monet en auktion på Hôtel Drouot där han säljer verk tillsammans med bland andra Renoir. Auktionen skapar protester och tillställningen slutar med att polisen fick tillkallas. Försäljningen blir ett fiasko och Monets ekonomiska situation förvärras ytterligare. Han kritiserar för att vara snabb och slarvig, och försäkrar sin gallerist Paul Durand-Ruel om att han är allt annat än slarvig, men att han vägrar måla det folk vill ha. Durand-Ruel har förbundit sig att köpa ett antal målningar för en fast summa varje månad och har ibland svårt att få dem sålda. Men mot slutet av 1870-talet börjar impressionisterna bli tagna på allvar.

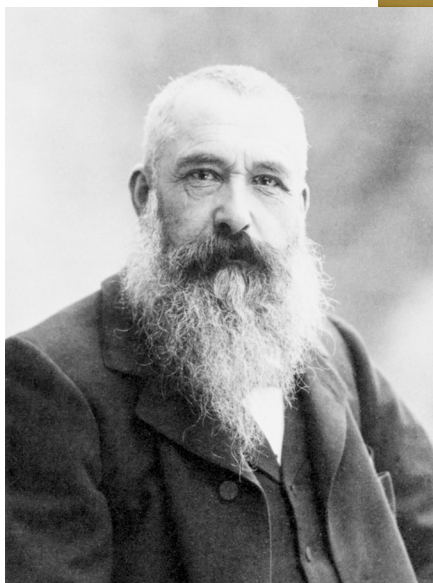
– Man började betrakta honom som någon som kunde se och förmedla ljusets effekt. Han ville gestalta det som var flyktigt, som man upplever under bara en sekund. Det påverkade konsten i hela Europa och många som inte var impressionister tog intryck av Monet och hans penselföring. Han banade väg för

något nytt, Monet är en av dem som förändrade konsten i grunden, säger Carl Johan Olsson.

1883, fyra år efter Monets första fru Camilles död, anländer han, Alice Hoschedé och de åtta barnen till den lilla byn Giverny. Giverny har 279 invånare och här ska Monet komma att bo fram till sin död 1926. Inredningen i det stora huset, som till stor del finns bevarad än i dag, bryter tydligt med den tidens ideal. Tunga möbler och gardiner och en mörk färgskala har fått ge plats åt ljusa toner och ett enkelt möblemang. Till matsalens väggar har man valt en ljus gul färg, som också fått pryda vissa av rummets möbler. Köket har en ljusblå bas med mörkblå detaljer, terrakottagolv och en stor svart gjutjärnsspis. Även den blå salongen går, som namnet antyder, i två nyanser av blått. Här samlas familjen för att läsa, spela spel och lyssna på musik. Väggarna pryds av japanska träsnitt, en konstform som var populär i Europa vid slutet av 1800-talet och som inspirerar Monet i hans eget konstnärskap.

– Som många andra vid den här tidpunkten var Monet väldigt intresserad av japanska träsnitt. Man såg dem som en utgångspunkt för att bryta med den västerländska bildtraditionen. De inspirerade även svenska konstnärer som Bruno Liljefors och Carl Larsson, säger Carl Johan Olsson.

– Perspektivet och utsnittet från de japanska träsnitten känner man tydligt igen i Monets verk, konstaterar Andreas Rydén. →

Porträttbild på Claude Monet, år 1899.

Många rum i Casa de Monet har signaturfärger. Matsalen går helt i gult och har återställts så gott som till sitt ursprung. På väggen en samling japanska grafiska blad.

Inspireras av Monet

Claude Monet inredde sitt hus i Giverny i slutet av 1800-talet, men färger och material känns förbluffande samtida.

» Monokrom färgsättning med väggar och möbler i samma kulör.

» Terrakottagolv, rottingmöbler och gjutjärnsspis med mässingsdetaljer.

» Drygt 100 år innan Front gjorde Resting Cat för Vitra hade Monet en porslinskatt som ständigt övervakade näckrosateljén från soffan i rummets mitt.

Huset och trädgården i Giverny, känd som La Maison & Jardin de Monet, får många besökare årligen. **Ovan till vänster:** Det turkosa köket, som ligger vägg i vägg med den gula matsalen. **Vänster:** Monets första ateljé, som efter bygget av Näckrosateljén gjordes om till ett ombonat vardagsrum, där familjen drack kaffe omringad av familjära föremål, fotografier och Monets målningar.

Näckrosmålningarna kommer bli Monets mest ambitiösa projekt. För dem byggs den så kallade näckrosateljén, en större ateljé än den som tidigare ställts iordning i en ombyggd lada på tomten. Näckrosateljén är en typisk 1900-talskonstruktion av järnbalkar, betong och glas – och ett gigantiskt takfönster. Monet tycker att den moderna byggnaden är ful och skriver i ett brev till sin styvson att han skäms för den. Trots det invigs den 1916 med en elegant lunch till vilken Monet bjudit utvalda medlemmar av litteratursällskapet Académie Goncourt. I den nya ateljén fortsätter Monet med sina näckrosmålningar och börjar arbeta på det som ska bli kulmen på hans karriär. Dukar som mäter två gånger sex meter börjar prydas med näckrosor.

– Huset i Giverny, och framför allt trädgården, betydde otroligt mycket för Monets konstnärskap. I trädgården arrangerade han allt efter eget huvud och valde färger på växterna på samma sätt som han valde färger på dukarna, det var som om han målade även i trädgården, säger Carl Johan Olsson.

I BÖRJAN AV 1900-TALET är Monet en etablerad och erkänd konstnär. Hans verk ställs flitigt ut och säljer bra i både Europa och USA. Hans karriär blomstrar

och han kommer aldrig mer att behöva oroa sig för sin ekonomiska situation. Men hans syn blir allt sämre, vilket börjar märkas i hans verk. Alice dör 1911, och hans son Jean tre år senare. Han tampas med depressioner och målar ibland inte på flera månader. 1923 opereras han för grå starr, något som påverkar hans färgseende och ger allt en rödaktig ton, vilket syns i flera av hans målningar.

– För många stora konstnärer är det ofta de tidiga verken som anses vara de mest betydelsefulla. Något som är fascinerande här är att Monet var i ständig utveckling under hela sitt verksamma liv. Även de verk som gjordes under 1900-talet säljs i dag för stora summor. Han lyckades behålla en energi och utveckling som konstnär under hela livet, vilket är ovanligt. Man kan inte bara följa olika perioder, motiv och ljus i hans målningar, utan också honom som människa, konstaterar Andreas Rydén.

Monet fortsätter att måla fram till några månader före sin död 1926. Då lämnar han efter sig drygt 250 näckrosmålningar, inklusive de enorma panoramamålningar som målats i näckrosateljén. Panoramamålningarna doneras till staten efter hans död och finns i dag att se på Orangeriemuseet i Paris. ■